

MÓDOS PÉTER

Triesztben, ismét

Időben értem vissza a móló menti parkolóba. Dobáltam az eurocenteket a parkolóórába, majd az új cédulát betettem a régi helyére, és egyben átszellőztettem az autót. Dög meleg volt, az a hőség, aminek neki lehet támaszkodni. De az az igazság, én szerettem ezt az időt, ezt a meleget, a nekitámaszkodást. Leültem egy cölöpre, s néztem az Adriát, pontosabban a trieszti öbölnek ezt a város közepéig belógó részét. Nyugat felé a tengerpart ívét követve elláttam a Miramare kastélyig, jobb oldalamon pedig a négysávos út, amely ilyenkor, sziesztaidőben is tele volt mindkét irányban. Beláttam a főtérrre is, a híres és szép, de nekem egy kicsit „habcsókosan” monarchiás Piazza Unità d’Italiára. A város mögött magasodik a hegy, amely észak felől védi a kikötőt. Egyszerre voltam üres, olyan üres, amilyen csak kánikulában lehet az ember, amikor ketten vagytok, te meg a téged legyőzni akaró meleg. Az üresség mellett ugyanakkor zsúfoltan telve is voltam, ezt a pillanatot már sokszor átéltem. Ezt a mólón ülést az afrikai forráságban. Láttam, és tudtam is, ha behunynám a szemem, akkor is látnám az öblöt, a hegyet, a várost, amely egyszerre olasz és egyszerre közép-európai. Emlékeimben és képzeletemmel utazva fel tudom idézni – mintha autóban haladnék – az út melletti szagokat, illatokat. Tudtam, tudom, hol erősebb a benzingőz, és hol erősebb a tenger illata. Azt is tudom, milyen, amikor az ember kifelé a városból talál egy üres helyet a sorakozó autók között, aztán a kocsiiban levetkőzik, s belép a strandolók közé. Ez a strand több kilométer hosszan lebetonozott tengerpart. Öreg és fiatal, nudista és kártyás, kisgyermekkel napozók vagy csukott szemmel egymást simogató szerelmesek egyaránt megtalálhatók rajta. Óriási mozi ez, folyamatos műsorral, és bármikor bekapcsolódhatsz. Amikor először kipróbáltam, nagyon tetszett ez a trieszti tengerparti demokrácia. A húszmilliós Alfa Romeóból s félmilliós öltönyből kibújó, úszni vágyó mellett ott fürdött a pizzafutár is. Egyenrangúak. Fürdőruhában. Meg abban is, hogy másfél óra tenger után mindkettőnek mennie kell. Mert a tenger sem engedett több napozást, meg talán a munka sem.

1990-ben jártam először ebben a városban. A rendszerváltozásról és a „bipoláris” világ megszűnése utáni lehetőségekről cseréltek itt eszmét és elképzelést a politikusok és a melljük meghívott értelmiségiek. A volt szocialista országokból érkezettek között a két pozíció akkor még nem vált el élesen. Könnyen lehetett az értelmiségiből politikus. De visszafelé már nem látszott járhatónak az út. És nagy volt a zűrzavar akkor is. Még voltak „csehszlovákok” meg „jugoszlávok”, volt olyan kelet-közép-európai ország, ahol még meg sem történt a hatalomváltás. Izgatott és olykor ellenséges hangú felszólalások követték egymást. Nekem az akkor még nem is létező *Európai Utasról*, annak feladatairól, küldetéséről s nemzetközi kapcsolatairól kellett volna beszélnem. Nem vagyok egy hevílékeny vagy látomásos alkat. Nem láttam a jövőbe, és így nem is kívántam szólni róla. Kilógtam a plenáris ülésről, lejöttem ide a tengerpartra. Néztem a tengert és a várost. Kint az öböl távoli bejáratánál hatalmas hajók körvonalai látszottak. A hatodik amerikai flotta egy része látogatott ide. Ez a látvány is legalább annyira egzotikus volt számomra, mint a tenger és a hegy közé szorult furcsa város. Aztán buszra szálltam, s kivettem magam a Miramare felé, a tengerhez, beúsztam, s közben aggódtam, ellopják-e a parton hagyott ruhámat. Nem lopták el. A vízbe addig úsztam be, amíg a város zaja meg nem szűnt. Talán kétszáz méterre a parttól, a vízen lebegve már csak a fülemben ketyegő hullámmás zaját és a vízből hirtelen nagyra nőtt hegyoldalról diadalmasan és vadul harsogó kabócákat hallottam. Este kollégáim beszámoltak arról, milyen nagy vita zajlott. Egy olasz egyetemen tanító román származású történész például kifejtette, hogy az elmúlt száz évben Magyarország folyton meg akarta szállni Romániát. Ilyen szempontból semmi különbséget nem látott Horthy és Kádár között. Meghallgattam azt is, a magyarok nevében ki lett volna az, aki visszautasítja a rágalmakat. (Itt, ebben a kérdésben nagy egység mutatkozott a rendszerváltás előtti és a rendszerváltás utáni politikus értelmiségiek között.) De nem volt szükség a magyar delegáció fellépésére, mert egy trieszti történész (Fulvio Salimbeni) a tények pontos ismeretével s maró gúnnyal lesöpörte

ezt az inszINUÁCIÓT. Továbbá megtudtam azt is, hogy az osztrák delegáció vezetője kétségét fejezte ki az *Európai Utas* jövőjét és küldetését illetően, s elmondta, hogy az osztrákok már támogatnak egy hasonló profilú magyar nyelvű és nemzetközi tematikájú orgánomot. A folyóirat neve: *Danubius*.

Az olasz értelmiségiek és külügyesek vizsont azt mondták – nekik kell az *Európai Utas*, a *Viaggiatore Europeo*. Mert az *Utas* látatlanban is szoros szövetségben fog együttműködni a Velencében megjelenő *Mitteleuropával*, amely már létezett olaszul és németül. A hallottak nem rendítettek meg különösebben. Örültem annak, hogy lesz egy másik magyar nyelvű folyóirat is, mert ha mi befuccsolunk (ami nagyon valószínűnek látszott), legalább profik viszik tovább az együttműködés ügyét. Tettek még célzást kollégáim arra is, hogy erősen lepirultam, nyilván nem az ülésteremben, s nem szép, hogy amíg ők gályáznak a hazáért, egyesek szórakoznak. Igazuk volt, ám arra gondoltam, ki tudja, milyen lesz a rendszerváltás meg az *Európai Utas*, de ez a délután a kikötő látványával, meg a kabócák ordításával már mindörökre az enyém marad, és ez is valami. Aznap este a fogadáson megismerkedtem Giorgio Pressburgerrel, kissé össze is barátkoztunk.

Ő megígérte, hogy másnap megmutatja Trieszt irodalmi helyeit, Joyce egykori lakóhelyét, Sabáék kedvenc könyvesboltját, és ha szerencsénk lesz, bemutat Claudio Magrisnak is. Szerencsére szerencsénk lett. Az akkori, legelső trieszti találkozásból még egy momentum megmaradt az emlékezetemben. Egy fiatalember – valamelyik városvezető – arról beszélt, ez egy történelmi helyzet, s a városnak biztosan új korszakot jelent. Trieszt a nagy történelmi változással kikerül a zsák legaljáról, pontosabban kinyitják a zsák alját, s ezzel ez az adriai kikötőváros a világ végéről az út elejére kerül. Az a vidék, amelyik Trieszt háta mögött van, szlovénekkal, magyarokkal, szlávokkal, ukránokkal, románokkal, Trieszt nagy háttország lesz, épülnek majd az utak.

A kölcsönös egymásrautaltság gazdaggá teszi a kikötőt és a háttországát is. A fiatalembert Riccardo Illynek hívták (később jó néhányszor találkoztam vele). Pressburgerék elmondták, hogy az Illy család Temesvárról jött Triesztbe, s talán a nagypapa vagy a nagybácsi találta fel a első modern kávéfőzőgépet. Még azt is megtudtam, hogy a fiatalember édesanyja tiszteletbeli konzul, Magyarországé.

Tizenhét éve ennek az első találkozásnak. Azóta sokszor jártam ebben a városban, készítettem és adtam interjúkat, hoztam ide történelmi vetélkedőn győztes diákokat, elmeséltem nekik a város történetét, a régmúlttól napjainkig, a második világháború utáni A és B zónát. Bejártam a város múzeumait, vendéglőit, megtanultam, hogyan lehet 45 fokos lejtőn két autó közé beállni, majd közülük kiállni, megtanultam, hogy nem szabad a város fölötti kis utakon autózni, ha siet az ember, mert hiába rövidebb ott az út, arrafelé mindig amatőr bicikliverseny zajlik. Az észak-olaszok nagyon egészségesen élnek, és folyton bicikliznek. Elhoztunk a trieszti Revoltella Múzeumból egy kiállítást: olyan festők műveit, akik a freudizmus megtermékenyítő szellemiségében alkottak. Ezt a gyűjteményt Budapesten összepásztottuk a bécsi Freud Múzeum kiállítási anyagával, s tartottunk mindemellett egy szimpóziumot is *A freudizmus hatása a művészetre* címmel. Így utólag is köszönöm az olasz és osztrák kormány és a helyi önkormányzatok segítségét. De hoztunk kortárs olasz képzőművészeket a Trieste Contemporanea segítségével. És mindig, de mindig rohanok, rohanok. Ültem ott – s arra gondoltam, nekem Trieszt a rohanással kapcsolódik össze. El ne késs, időben érj oda! Sietve ettem mindig, rohanva vásároltam, Triesztre alig volt időm ránézni – egy nagy munkahely részének tekintettem.

Ültem ott a mólón, a melegben, tudtam, egy óra múlva most is el kell majd indulnunk, de egy órám még van itt, egy igazi trieszti pillanatom, egy pillanat, amelybe minden belefér, a tenger, az utak, a város, a találkozások, a történelem. Még egy fagyalt is a közeli bódéból. ■

Claudio Magrisszal a kikötőben, 1991

Riccardo Illy, Trieszt polgármestere az Európai Utas részére adott interjút 1995-ben

Fulvio Tomizza, 1995

Italo Svevo

Módos Péter,
Szomráky Béla és
Riccardo Illy, 2004 ▶

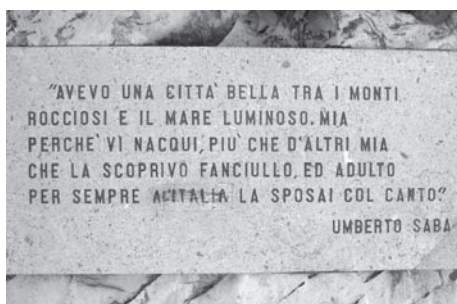
Giorgio Pressburger budapesti lakásának erkélyén
Claudio Magrisszal, 1998

Fulvio Salimbeni

A trieszti Revoltella Múzeum

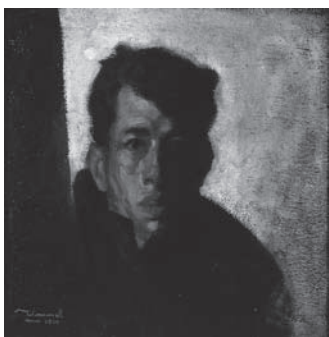

Carlo Carrà: Nő a tengerparton, 1931
A trieszti Revoltella Múzeum gyűjteményéből

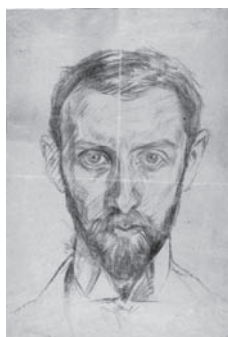

A bécsi Freud Múzeum és a trieszti Revoltella Múzeum anyagából rendezett kiállítás 2003-ban volt látható a Közép-európai Kulturális Intézetben. A tárlatot Giorgio Pressburger nyitotta meg.

Vito Timmel: Önarckép, 1910

Arturo Fittke:
Önarckép, 1900 körül

Az Arcok című kiállítás témája: művészet és pszichoanalízis Trieszben a két világháború között.

Anna Maria Accerboni Pavanello, Maria Masau Dan, Inge Scholz-Strasser és Gerald Zugmann fotóművész

Modern Művészeti Galéria

TRIEST

Fotók: Komlóssy Ágnes, Vas János

